

Климова Л.В. студент

Научный руководитель – Васюк Т.И.

СУВЕНІРНЫЯ СПАРЫШЫ І ТРАДЫЦЫЙНАЯ ТЭХНАЛАГІЧНАЯ АПРАЦОЎКА

Што ж такое народнае мастацтва, якія яго асаблівасці і характар у традыцыйнай кэрмікі? Калі мы чуем гэта, Кожны з нас прадстаўляе вёску, бабулю і цудоўныя гарлачыкі за малаком, альбо старыя талерачкі, застаўшыся ад прадзедаў. Але ж гэта далёка не ўсё, што можа прапанаваць нам наша народнае мастацтва. Створаныя па законах хараства вырабы народных майстроў не пакідаюць абыякавымі. Знаёмства з імі выклікае пачуццё гонару за свой народ, які ў самых цяжкіх умовах ствараў выдатныя, высокамастацкія вырабы з самых звычайных, шырокакаступных матэрыялаў. Асноўныя рысы традыцыйная кэрмікі перадаюцца з пакалення ў пакаленне, фарміруючы побыт і свядомасць людзей. Архаічнасць – тое, што давялось перадаць і заставіць да сённяшняга дня.

У беларускай этнаграфічнай навуцы ганчарныя вырабы паводле іх функцыянальнага прызначэння прынята дзяліць на сем асноўных груп: кухонны посуд (гаршкі, латкі, патэльні, бабачнікі, цёрлы, бойкі, цадзілкі, адстойнікі); посуд для захоўвання і транспарціроўкі прадуктаў (гладышы, збанкі, карчагі, глякі, спарышы); сталовы посуд (міскі, паўміскі, чашкі, кубкі); дэкаратыўная кэрміка (букетнікі, фігурныя сасуды, попельніцы, дэкаратыўныя талеркі); цацкі; вырабы рознага гаспадарчага прызначэння (рукамыльнікі, палкі для куранят, дымакуры, коміны).

Посуд для транспартыроўкі прадуктаў – цікавы і не прасты посуд. Маю ўвагу занялі невялічкія па свайму памеру, (дзесяці адзін літр) – «лізняты» – два і больш гаршкі (траякі і чваракі), аб'яднаныя паміж сабой вушкам, і крышкай уверсе. Праз вушка звычайна працягвалі вярхоўку, каб было зручна несці. Таксама іх звалі спарышы, поляточкі, двоешкі, двойнічкі, парнікі. Канешне, не

ўсюды былі гэтыя зручныя гаршочки. Ручка дапамагала лёгка несці ежу ў поле, а калі спрабавалі другія спосабы, напрыклад, два розных збанкі, пастаўленыя адзін на адзін і абвязаныя «трапчом» – называліся «адлеўнік», не маглі казаць аб зручнасці. Што гэта была за ежа? Звычайна капуста ды каша (у сенакос альбо жніво). Здаецца, што шанкі цяжкія, але гэта не так, падыдуць і для дзіцячай рукі, а мы ведаем што як і бацькам, дзецям з маленства прыходзілася працаваць. І ў іх можна рыхтаваць. Калі вы паставіце такое глінянае выраб зараз на стол, яно не будзе выглядаць экзатычна – многія гаспадыні выкарыстоўваюць дадзены гаршчок для салатаў рознага гатунку. Але пры яго вырабе можа ўзнікнуць яна важкая цяжкасць – часцяком немагчыма вырабіць два аднолькавых гаршка. Нават калі вы будзеце пастаянна вырабляць замеры кожнага з гаршкоў пры дапамозе лінейкі, у выніку, пасля таго, як посуд высахне, адзін з гаршкоў можа апынуцца крыху ніжэй або вышэй за другі. Гэта можа адбывацца ад недакладнасцяў замераў, ад рознай таўшчыні сценак чыгуна. Самае складанае гэта тое, што спачатку вам будзе дастаткова складана ў дакладнасці паўтараць профіль першага вырабу.

Склеіваць шанкі можна рознымі спосабамі:

Першы з спосабаў – больш просты – можна выкарыстоўваць перамычкі з жгуцікаў гліны. Такіх перамычак вам трэба будзе зрабіць не менш за тры штукі: два жгуціка злучаюць гаршкі зверху і па баках – паміж венцамі гаршкоў, да якіх пасля паралельна пры дапамозе перамычак прымацоўваецца ручка.

Другі спосаб складаецца ў тым, што абодва гаршка неабходна акуратна прыляпіць адзін да аднаго з дапамогай раней выкручанага гіпербалоіда. Гэты спосаб з'яўляецца больш сучасным. Па выглядзе ён трохі нагадвае стыкоўку двух караблёў у космасе. Толькі калі два чыгуна вельмі добра высахнуць і змогуць трымаць форму, толькі ў гэтым выпадку можна пачынаць працэс склейвання шанок. Каб працэдура высыхання дадзеных вырабаў з гліны адбывалася паступова і якасна, неабходна сушыць гліняныя вырабы пад поліэтыленам – так тонкія сценкі сасуда змогуць высахнуць раўнамерна з больш патоўшчанымі сценамі.

Варта выразна памятаць пра тое, што ў кожным гіпербалоідзе неабходна зрабіць маленькую адтуліну. Калі гэтага не зрабіць, паветра, якое змяшчаецца ў гіпербалоідзе або шары, у працэсе абпалу могуць пашырыцца і проста разарваць выраб. Ручку да шанкі трэба прымацоўваць да шара або гіпербалоіду перпендыкулярна восі выраба.

У Віцебскай і Смаленскай губерні іх звалі двоешкамі, у Маскоўскай – двойнічкамі, у Яраслаўскай – Шанк. На Рускай Поўначы такіх гаршкоў не рабілі.

Спарыш (руск. Спарышы, сажа; ад стар.-рус. Спорь) – ва ўсходнеславянскай міфалогіі ўвасабленне ўрадлівасці.

У некаторых месцах сяляне ўяўлялі спарыша ў выглядзе белага кучаравага чалавека, які ходзіць па полі (часам разам з Богам і Раем). Спарыш можа лічыцца працягам агульнаславянскага міфалагічнага блізнячнага бажання, роднаснага да балтыйскага Юмісу, старажытнаіндыйскага Ашвінам.

На думку некаторых даследчыкаў, першапачаткова найменнем спарышы пазначалі падвойнае зерне ці дваіны колас, які ва ўсходне- і паўднёvasлавянскай традыцыях разглядаўся як блізны знак урадлівасці. У рускіх, украінцаў і беларусаў кухарку віталі словамі: «спарыны ў дзежку!».

У многіх месцах ўсходнеславянскай тэрыторыі (асабліва ў Беларусі) распаўсюджана ўяўленне пра тое, што дваіны колас (спарыш, сажа, спарышы, жытняя матка і т.п.), скормлены скаціне, спрыяе павелічэнню яе пладавітасці, што выклікае да жыцця адпаведны рытуал: «Калі спарышыкі даць карове і авечкам (асабліва), то двое народзяцца».

-
1. Жук, В.И. «Живопись Беларуси на рубеже веков»
 2. Левко, О.Н. «Средневековое гончарство северо–восточной Белоруссии»
 3. Сахута, Е.М., Говор, В.А. «Художественные промыслы Белоруссии», Минск «Наука и техника» 1998
 4. http://koha.kname.edu.ua/cgi-bin/koha/opac-detail.pl?biblionumber=63878&shelfbrowse_itemnumber=253802#holdings 13.

5. <https://be.wikipedia.org/wiki/Спарышы>

6. <http://www.skarnik.by/tsbm/78884>

Климова Л.В., студент

Научный руководитель – Васюк Т.И.

ТРАДЫЦЫЙНЫЯ ТЭХНАЛОГІІ АПРАЦОЎКІ КЕРАМІКІ Ў ВЫРАБЕ СУВЕНІРНЫХ СПАРЫШОЎ

Што ж такое народнае мастацтва, якія яго асаблівасці і характар у традыцыйнай кераміцы? Калі мы чуем гэта, кожны з нас прадстаўляе вёску, бабулю і цудоўныя гарлачыкі за малаком, альбо старыя талерачкі, застаўшыся ад прадзедаў. Але ж гэта далёка не ўсё, што можа прапанаваць нам наша народнае мастацтва. Створаныя па законах хараства вырабы народных майстроў не пакідаюць абыякавымі. Знаёмства з імі выклікае пачуццё гонару за свой народ, які ў самых цяжкіх умовах ствараў выдатныя, высокамастацкія вырабы з самых звычайных, шырокадаступных матэрыялаў. Асноўныя рысы традыцыйнай кераміцы перадаюцца з пакалення ў пакаленне, фарміруючы побыт і свядомасць людзей. Архаічнасць – тое, што давялось перадаць і заставіць да сённяшняга дня ў кераміцы Беларусі.

У беларускай этнаграфічнай навуцы ганчарныя вырабы паводле іх функцыянальнага прызначэння прынята дзяліць на сем асноўных груп: кухонны посуд (гаршкі, латкі, патэльні, бабачнікі, цёрлы, бойкі, цадзілкі, адстойнікі); посуд для захоўвання і транспарціроўкі прадуктаў (гладышы, збанкі, карчагі, глякі, спарышы); сталовы посуд (міскі, паўміскі, чашкі, кубкі); дэкаратыўная кераміка (букетнікі, фігурныя сасуды, попельніцы, дэкаратыўныя талеркі); цацкі; вырабы рознага гаспадарчага прызначэння (рукамыльнікі, палкі для куранят, дымакуры, коміны).